

Emnenr. 23.

Fylke: Sordalund

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Voss

Emne: Bordetikk til kvardags

Bygdelag: Bordalen

Oppskr. av: Olav Rognebakke

Gard: Skive

(adresse): Reppen

G.nr. 203 Br.nr. 4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Jegde tid vart megen kikkaga i stova der min og ut.
No har min kjøkken, og der sit min og for det meste.

1. Ein sat ved bordet til alle måltiden.
2. Slike huslyden sat og sit no og ved same bord.
3. Alle sit på same tid.

4. Alle får same mat. Det har nok helst vor
slike før og. Her husbondfolk hadde kve
til å finne og min godbet mellom måla.

No fortalde om ein dreng som lag på stovlen.
Før han kom ved om morgon, fram husbonden seg
flabbriod og sior i bordskuffa. Dette hioyde
drenge og vart min og min arg. Flabbriodet vart
menlyg Alla (rasjonert), vanlyg $\frac{1}{4}$ hio til kvar, og
attåt det brinsipan om morgon.

Ein morgon husbonden ropa opp til drenge:

- Du får til å mista deg opp no. - så svare drenge.
- Du får no mista deg ferdig i bordskuffa fyrst.

5. Det vanlyge er at folk sit på kjøkkenet.
6. Det var faste plassar ved bordet før. Husbonden
sat i hioysatet, husmora sat ofte nærast kioyset
framfor bordet, slik at ho kunne gå ifra bordet
når det treydest. Borna vart plassert innafor
bordet og kumarar på framsida. No har min
og så helst faste plassar ved bordet, men min

rekner ikkje lenger på rekte høgsate ved kjøkken-
bordet eller at sin plass er sein og delvis sein
dei andre. Det er det sein praktiske som spelar
inn: Det er greit å ha sin feste plass, så ein
ikkje kolliduar med nokon annan når ein skal setja seg
8. Nr.

9. Ein brukar ikkje nemninga høgsate lenger.
Eg minnst mange stader hadde dei høgsate
ved øste bordsenden med utkorne støtter.

10. Suisborden var vanleg sett ved øste bordsenden,
der som er lengst frå kjøkkent, himmora ved
den andre enden.

11. Føi var ein nok ikkje alltid så nøggen på det
med å vaska hendene føi ein gjekk til bords.
Ein skola av mold og skit når ein hadde skitna
seg. Synte det ikkje særlig unytje svart på hendene,
fukte ein ikkje på vask. Dette hender nok
seinne stader meo. Mer regel er nok at
ein no vaskar hendene føi ein et. Det finst
vanleg eit vaskfat ved springen på kjøkkent.
Før min var streng og sprunde ~~altis~~ når ein
kom til bords om ein hadde vaska oss da ein var
sein. Elles laut ein frå bordet att. Men dette
var ikkje vanleg på den tid.

12. Då eg var liten, mindra eg meg over at folk
i grannegardane berre hadde eit granitpot
midt på bordet, kvartisker og ei skål med
mjølk som dei dypa granit ^{med granitkigga} ~~skåla~~ i.
Løtt om sein har det gått or bruk. Men ein
gammal man her som døydde 1938 brukte
det slik til det sist.

Ofta brukar ein no å slå mjølka på granittallerken.
Ella brukar ein nok og å drikk mjølka drikk av koppa,
men eg mein det er sjeldan.

Det var ~~vanleg~~ ved kaffidrikkning folk fekk kvar sin kopp.
Det heiter også svart ofte ein kaffikopp om slike koppar.

13. Lyske var ikkje sett på bordet det eg har sett.
 Skåpen var anten opp i store bukaler. Men skitpanna
 var sett på bordet når ein hadde skikt fleisk eller
 sild eller like. Ein sette panna på ei rist av sking
 Ein kunne ikkje setja skitpanna på bordet når
 ein hadde framande. Elles brukte ein gjerne
 finare kopper og dikkibøyg i det heile når ein hadde
 framande. Dette gjeld i ein viss utstrekning.

14. Fisk og sild brukte ein å leggja midlom flatbrød-
 stykke når ein åt. Ein smurde smør på eit
 stykke flatbrød, la fisk eller sild på og la på
 eit eller kanskje fleire flatbrødstykke oppå.
 På Sivle nemner fiskakling til bruke i ein
 av sine Vosseskibba. Det var gammelt rekna
 for sær god mat. (bisk = frokost) kling = flatbrød
 som er lagd saman med smør på.

Ein brukte fiskakling til frokost og attåt koldgrønt.

15. Det var vanleg bruke av og til, men eg trur ikkje
 det varleg var rekna for god bordskikk.

17. Eg minner at eg rindra meg over at dei same
 stader ikkje brukte gaffel då eg var liten.

18. Når karane kom til bords, tok dei opp slinkemom
 sine og åt med han. (Skua stod i ei „gutt“
 på veggen. I den boka dei med var dei skulle stå)
 Kvinne hadde vanleg ein bordkveiv.

19. Ein hadde kvar ei skui. Skua var vanleg laga
 av verakorn. Vanleg stod skuene i ei „gutt“
 på veggen. No er det vanlege højestkier av
 metall, søløpeltt og av og til sølv, også stål.

Ii fleisk har nok brukte å vaska skuene i dette
 hundreåret. Men ein meiner som døydde 1938
 brukte å setja skua oppå ei „gutta“ når han
 var ferdig med maten - utan å vaska ho.

20. No hadde 10-12 borddarker av tre kimer
 då eg var liten. Dei var doria, og var omkring 18 cm.
 breidd.

8805

Juss var brukte til kald og kjøtt. Men man hadde
djupe skintøy tallerker til suppe og grøt. Litt om
snu har folk gått over fra fellefat til å bruke
djupe tallerker s. d. til grøt.

21. Borddrikke var ikke i bruk til kvardags.
Skulle ikke no er det i vanleg bruk.

22. Det er vanleg med vaskedrik.

23. Bestemor mi og mor mi fortalte at husemora ella (delikat) ^(delikat)
flatbrød og annan mat: kjøtt, fisk, smør.

Man ella kjøtt, fisk og smør, men ikke alltid,
og bare til borna. Brød fikk man det man ville ha.
I mor sine yngre dagar fikk dei kornvass ommebrød til
jøl (jolakuka) Det gjøyrde dei i kornbingen
og hadde av det langt inn i nyåret.

26. Når borna er 6-8 år hjelper dei vanleg seg
sjølv ved bordet og får dei ofte forsyne seg sjølv.
Vanleg er det mor som hjelper dei, men elles
kan det vera eldre systken, far eller brustøyska.

25. Hven og halvaksne gøtar skulle ha min.
Kvinner skulle gje seg med mindre mat.

27. Ein bygg til småborn. Det var vanleg.

28. Ein les vanleg for maten - før og etter - ofte
er det ut av borna som les høyt. Borna bytest
om det. Eg trur at ^{såne} ~~no~~ stader der det er berre
vaksne, har ein lagt bort skikken å lesa for maten.
Elles les ein der det er berre vaksne, helst skilt.

29. Ein hadde lov å snakka ved bordet. Det er
likeinnu sams.

30. Har ikke høyt om det.

31. Ein skulle ikke syngja ved bordet: Ei gammel
kvinneg. hvar som varste 'kje ~~at~~ kjerringa var gale
for ho song ved bordet.

32. Det har vore gress. Sine stader var dei strengt
på at ~~ei~~ skulle venta til alle var ferdige.
Andre stader gikk ein frå bordet etterhvert
som ein var ferdig.

33. Det var ikkje vanleg å seija takk for maten til kvardags. Det er heller ikkje vanleg no. Men mange stader lærer dei no borna å seija takk for maten til mor og far. Summe stader sejer alle takk for maten når dei reiser seg frå bordet.
34. Ein framand som kom inn under måltidet hilsa og sa: Sige maten! eller velbekomme!
35. Ein kjende det knopt som ei plikk å by ein framand med om han kom inn under måltidet. Det skilde seg kva mat ein hadde. Var det mat til å bjoda framand folk, fekk han gjerne seija seg inni.
36. Det skil seg kor langt han har fore. Er det ein langframand, er regelen den at han skal ha mat.
37. Ein tilfellig gjest vert traktet med det beste i huset dersom han fekk mat.
38. Nei kaffin var ikkje ferdig alltid. Sjelen hekk ikkje på hite degen. Skal ein gje kaffi til maten, brukjer ein my kaffi.
39. Dei fleste tilfellige gjester får mat på kjøkknet saman med huslyden. Dersom han vert sett i stova, skal vanleg ein eller fleire av huslyden eta saman med han.
40. Før var det vanleg at ein gjest skulle vøyast til å forsyne seg.